

РУСКА РАДА

НАРОДНА ГАЗЕТА

ВИХОДИТЬ
ЩО ТИЖНЯ В ПЯТНИЦЮ

Адрес Редакції:
„РУСКА РАДА“
в Чернівцях ул. Петровича ч. 2.

Коштує
річно 4 корони.

Ч. 32.

Чернівці, дня 9. (22.) серпня 1902.

Рік V.

Промова посла д-ра Стоцкого

*в буков. соймі при нараді над допомогою
для фабрики цементу в Стражі.*

Справа, над котрою тепер радить ся, була предметом нарад в виділі краєвм, і тогди я мав там рішати яко заступник пана Богосевича про сю справу. Мені ся здає, що Ви всі панове вже виробили собі в сій точці про мене таку думку, що я належу до тих людей, котрі 10 разів крейцар обертають в руках, нім его видадуть; а хто сего ще не знає, то Єго Ексцеленція п. маршалок, котрий мене за 3 роки в виділі краєвм докладно пізнав, єму се потвердить. І як розходило ся в виділі краєвм о то, чи дати гроші на фабрику в Путні, то я з становиска мужиків дуже докладно роздумував, чи я яко заступник інтересів мужицких можу дати жадані гроші на ту фабрику. Дуже докладно я то роздумав, бо то дуже важна справа; розходить ся о великі гроші, о гроші, котрі впрост не є призначені на мужицкі справи, але в користь стану, котрого я не покликаний заступати, бо не для того я вибраний.

Але роздумуючи як найдокладнійше, мав я перед очима такого достойного чоловіка як барон Мустаца, котрий був референтом сеї справи і як найтеплійше єї попирав. І я один, котрий міг против того голосувати, так був переконаний виводами референта і других панів, що также при-

лучив ся до них, так що се предложене перейшло в виділі краєвм одноголосно.

Задля того я й тепер мушу за тим внеском голосувати, котрий найбільше відповідає внескови краєвого виділу а тим єсть внесок меньшости комісії адміністраційної. А так, як мої клубові товариші привикли, що як їх предсідатель вже своє вотум віддав, іти разом з ним, то і они будуть разом зо мною за внеском меньшости голосувати.

Але не лише з тої причини мої товариші будуть так голосувати, аби не поставити ся в суперечність до мене. Ні. Ми таки з переконання віддамо наш голос за внеском меньшости. Ми кілька разів сю справу докладно обговорювали в клубі; а в нашім клубі не самі професори, в нашім клубі є также один мужик, а той также так само думав як і професор, котрий тепер говорить.

Я собі позволю звернути Вашу увагу на то, що перед двома літами високий сойм также стояв перед питанням, чи дати цукровій фабриці в Жучці підмогу чи ні; від тої допомоги багато залежало; як сойм не відмовить своєї помочи, то буде фабрика, а як ні, то ні; і сойм рішив дати. А тепер за тих 50.000 зр. маємо не одну, але дві фабриці цукрові. Ми тою нашою підмогою до того допровадили, що сего року 20.000 гектарів під бураками, ми до того допровадили, що в осени сотки робітників мають в фабриці заробок, що через цілий рік мужики мають заробок коло бураків, через фабрики также і платня хлібороб-

ских робітників підійшла в гору. Тільки користи принесли нам 2 фабрики, а властиво лише тих 50.000 зр., котрих ми не жалували на акції для фабрики в Жучці. Тим ми зробили отже переворот на економічнім поли аж поза Серет і Сторожинець.

При тім я виразно зазначую, що я в сій справі завше маю перед очима покійного д-ра Стефановича, котрий, як самі знаєте, належав в соймі до радикальних аграріїв, але помимо того, від коли я мав честь его знати, все він казав, що селянство упадає, бо великі маси народу тепер майже без землі, а для тих мас доконечно треба найти де инде пристановище, бо инакше готова біда, доконечно треба дбати о промисл і фабрики в краю, бо лежить се в інтересі также і самого селянства. В наш край гроші не приходять, але лише відходять все.

Що земля наша видає, ми самі з'їдаємо, а гроший потрібних кождому хліборобови, гроший на всі иньші видатки, із землі годі добути. Промислу у нас майже нема. Хоть наш нарід спотребовує багато всяких річий в господарстві і в домівстві, за всі ті річи все те іде в чужі краї, відки тоті річи приходять.

Возьмім наприклад лише се: Тепер на селі кождий ліпший мужик має парасолу, — перед кількома роками того не було; але на промисл виробу мужицких парасолів в нашім краю ніхто не спроміг ся. От і з того гроші ідуть з краю, але в край не приходять. Таке саме з милом, з голками, з свічками, гузиками і всім иньшим. Купуючи їх наш нарід оплачує податки чужим краям, і перевіз чужим зелізницям; наші люди, ні наш край з того нічого не має — працюють в поті чола на чужих.

Хочу Вашу увагу еще на одну справу звернути. Як розходило ся о то, аби тим панам, котрі мають ліси, допомочи до заробку, до зиску, то край міліони видав на зелізниці, аби они з своїх лісів користь могли мати; бо доки они не могли дерево з ліса вивезти, доти не мали з него жадної користи. Ті міліони также пішли із податків із кишені хліборобів, і ніхто їх не жалувал. А треба сказати, що наші мужики

дуже мало користають з зелізниць; для них ті зелізниці були просто убійством. Ще й тепер мужики не стоять на тім культурнім становиску, аби они так як другі з зелізниць користали; наш мужик не має що ними транспортувати і мало що їздить, воліє пішки іти.

А все таки ми завсїгди і на зелізниці давали гроші, виходячи з того становиска, що треба дивити ся на потреби цілого краю.

Там розходило ся о міліони, і ми їх дали, а тут іде лиш о 50.000 левів; а ще до того мали би наші люди заробок, бодай яко робітники!

Не повинні-ж ми отже підпомочи сій фабриці? Подивіть ся, мої панове на статистику! Подивіть ся, що ми тепер маємо 17000 таких господарів, котрі менше від 1 гектара землі мають, 60 процент всіх господарів просто пролетарії-нуждарі. І що ви ще хочете? Що ті нуждарі мають робити, до чого брати ся, аби себе і свою родину виживити? Чи маємо чекати, аж всі хлібороби стануть такими пролетарями і не підуть собі самі хліба шукати? Нещасте буде тогди, як они самі підуть собі хліба шукати, нещасте для всіх! Для того нашим обовязком є, всіми способами добувати, шукати для них роботу, заняте, а то можемо власне тим зробити, коли допоможемо таку фабрику устроїти, котра соткам робітників добре пристановище дає. (Славно!)

Др. Вольчинский каже: а що буде, як там цементу не стане? Ба, як би ми всі так казали, ніколи то нічо не зробило-б ся, бо до нічого ми не взяли-б ся.

Тут треба іти і на те зовсім певне, инакше не іде! Але-ж бо додаю, що ся річ не є така непевна!

Ще одно хочу сказати. Я того чоловіка, котрий ту фабрику побудував, до недавна, ще перед кількома місяцями зовсім не знав; але я про него почав розвідувати ся, як над его справою мусів рішати в виділі краєвім. Я хотів знати, що то за чоловік, як то прийшло, що він стратив маєток, як до того прийшло, що він взагалі побудував фабрику, а не файний банок в Чернівцях, з котрого міг би як перший ліпший лихвар дуже добре жити.

І мушу сказати, що то, що я за того чоловіка довідав ся, ему лиш принести може честь.

Тут в Чернівцях сидять файні люди в своїх банках і обраховують процента. Із здертої лихви може і кинуть колись дещо на „добродійні ціли“, за що скажуть собі кадити, а може і пам'ятники поставити.

Але пам'ятник заслугує той, котрий краєви своєю енергією, своїм підприємчим духом користь принесе або принести хоче.

Не треба дивувати ся, що він і сам хоче щось заробити, бо-ж без того не йде! Але він і для краю приносить користь, більше ніж лихвар, котрий має залізну касу на 3 замки!

Ще один пан тут казав: Чекаймо, нехай другі зроблять акційне товариство, нехай другі вкладають гроші, а як побачимо, що інтерес добре йде, тоді і ми приступимо! Що за бесіда!

А п. др. Вольчинський також цікавий чоловік. Він би рад, не видавши ані крайцаря н. пр. на меліорації, мати великі користи.

Уперед треба гроші вложити, а аж потому можна з того користь мати! Так і тут. Ми повинні вдячні бути, що найшов ся чоловік, котрий дав у нас почин до такої краєвої індустрії, де сотки робітників можуть роботу дістати. А на таку річ я яко заступник мужиків не жалую гроша, я за тим, аби ту фабрику підпомочи, бо я знаю, що она для краю і держави велику користь принести може. І навіть з мого вузного національного, руского становища, я не можу бути против того, хотя тота фабрика знаходиться на волоскій території, бо мені стоїть перед очима інтерес хлібороба-мужика взагалі. Зрештою я знаю, що з неї і руским робітникам, руским людям може бути користь; бо гроші не стоять, а як кров в жилах так вони межі людьми ходять. Як в Путні будуть гроші, то будуть і в краю, а будуть в краю гроші, то будуть і у Русинів! З тої причини, хотя то наших руских мужиків менше обходить, то я яко заступник мужиків взагалі, і в інтересі економічного піднесення нашого бідного краю буду голосувати з тими, котрі своїми голосами хо-

чуть также підперти внесок меншости заступлений д-ром Штравхером. (Славно! Славно!)

(Від редакції „Рускої Ради“: Як ми вже писали, то сойм не дав заповоги на сю фабрику, бо за тим було лиш 10 послів а против того також 10 послів-дідичів, иньші послы відтягнули ся від рішення сеї справи і не прийшли на засіданє; ухвалено лиш жадати від правительства, аби дало фабриці полєкшу від податків.)

Промова посла д-ра Стоцкого

в буков. соймі при нараді над законом, котрим накладає ся оплату на мясо завезене до міста Чернівців.

Висока палато! Мешканці міста Чернівців скаржате ся особливо сего року на підвищенє ціни мяса. Тут лежить перед нами новий закон, що має причинити ся до того, щоби і так вже високі ціни мяса ще більше підскочили. Мушу сказати, що я із засади не маю нічо против того, щоби місто Чернівці побирало оплату за санітарно-поліційні оглядини і за догляд над сирим, консервованим і приладженим мясом, яке привозять до міста. Я певно не жалую містови сего доходу, що має помочи, аби нову різницю так уладити, як се власне відповідає головному містови. Але все таки мушу звернути ся против поодиноких постанов, які тут є. Прошу, мої панове, тільки приглянути ся трохи близше поодиноким постановам. Побачите зараз, що сї постанови особливо бідним мешканцям черновецким дуже некористні. Розуміє ся само собою, що ані пан референт ані ті панове послы, що мешкають в Чернівцях, не купують потрібне для себе мясо з поза Чернівців.

За те найбільшійші мешканці старають ся дістати потрібне мясо з поза Чернівців, бо оно дешевше. Коли-ж вийде закон з такими постановами, то настане справді не для богатих, але для біднійших мешканців така дорожня, якої вони не годні знести.

Прошу приглянути ся тим постановам.

Від вола, бугая, корови або телиці мало би ся платити 2 кор. 16 сот., а за половину від того вже 1 кор. 30 сот.

Я гадав би, що за половину випадало би брати менше чим більше. Половина від 2 кор. 16 сот. є 1 кор. 8 сот.; замість іти в долину йде ся в гору й замість 1 кор. 8 сот. постановляє ся 1 кор. 30 сот. За чвертку одної штуки худоби не установаляє ся половину від половини але більше, замість 54 сот. поставлено навіть 75 сот. Ба ще гірше, коли хто хоче купити 1 або 2 кг. мяса, то після послідного уступу сего параграфу мусить заплатити цілу належитість за чвертку худоби. Се уважаю я за дуже несправедливу і дуже тяжку постанову, що дотикає лиш бідних мешканців. (Правда!)

За теля настановлено 70 сот., за половину теляти не 35 сот. а більше, бо 40 сот. Менше як пів теляти не знає закон, навіть про чвертку не згадує ся, так що треба платити від половини теляти хочби куповано 1—2 кіля теляти. Від безроги назначено 1 кор., від половини замість 50 сот. зараз 60 сот.; від вівці 32 сот., за половину не 16 сот. а 20 сот.; від поросяти 50 сот. і т. д. Від одного кіля консервованого або будженого постановлено 4 сот. Сю постанову примінити би і до сирого мяса.

Тому пропустити би другий уступ сего параграфу. Думаю, мої панове, що я доста звернув вашу увагу на недостатки, строгі і несправедливі приписи сего закону і прошу вас, не згодити ся на сей закон так як він предложений, бо ним допекли-б ви бідним мешканцям до живого. Я повторяю, що не жалую містови сего доходу, але він не повинен нікому бути тягарем.

Може би перервати засідане, щоби комісія могла нарадити ся про те, що я підніс, і узгляднила то. Заявляю як найвиразнійше, що ми ніяк не будемо голосувати за сим законом так, як він тепер звучить. (Славно! Славно!)

(Від редакції „Рускої Ради“: Помимо сеї щирої оборони бідних мешканців черновецких ухвалила соймова більшість сей закон, бо воно послів-дідичів і панів не болить і не свербить.)

Промова посла Тодора Левіцького

в буковиньскім соймі с. р. при нараді над регуляцією рік.

Високий сойме! Від Вижниць або може й висше аж до Неполоківців скаржать ся дуже багато громад, що Черемош пересуває границі межі селами, і через то нема там порядку. Стає ся то так, що Черемош ділить ся висше села на дві ростоки, а в середині межі ними лишає ся широкий кавалок; тепер за ту часть зачинає ся сварка. Наші кажуть, що то до них належить, а ті з Галичини уважають то за своє. Тепер женуть одні туду худобу, а другі її загонять, і з того повстає сварка а навіть і бійка. З таких бійок потому приходить до довгих процесів; в котрих люди такі завзяті, що навіть і місцями по арештах сидять. Отже було би добре, аби правительство уважало на такі села і поправило границі межі Буковиною а Галичиною, аби межі сусідними краями спокій був. Тогди би був добрий порядок, бо кождий би знав, чого він має тримати ся. Тогди би не було ні сварки, ні бійки, ні процесу; бо як на тих процесах наші люди виходять, то видко. Один що процесує ся, бере за роги, а другий — даруйте за слово — за хвіст, а адвокати доти доять, доки нічого нема. Потому они з'їдять ще і все мясо, а як вже нічого нема, то лишуть ся одному роги а другому хвіст. Так наші люди виходять на процесах. Ще про одну справу хочу кілька слів сказати. Є в громаді Станівцях оден присілок, називає ся Вивіз. Куду він властиво належить, доси не знати. Кажуть, що належить до Висших Станівців, але потягають їх і до Низших Станівців. Там они платять ґрунтовий податок, а там знов платять додатки громадські а також і на церкву і т. д.; але они мають ще также і свою власну церкву і школу. Отже они биті трома буками; Они платять податки і додатки до своєї громади, а також і до Висших Станівців; они отримують школу і церкву і там і тут, але окрім того ще й у себе. Отже як всі таку малу громаду тиснуть з усіх боків, то як она може витримати; то так як два моцні

імуть слабого і тиснуть его. Отже треба би ті громади розділити, аби кожда своєю власну управу мала, бо до двох громад платити, то мале село, що ледве 200 номерів має, не може. Для того повинно правительство то все увзгляднити і не допустити, аби тих людей так тиснули, а то може найліпше через то наступити, як би ті громади розділити. (Славно!)

Як біджі збогатіли.

1. Убоге село.

Над одною з найбільших рік в Галичині лежить село Дуброва.

Хоч там земля незгірша, на половину пісок, на половину глина, хоч пасовиска просторі, хоч положене добре, однак не було в тім селі гаразду.

Потік, що плив через село, деінде люди були би обернули на свій хосен, тут він причиняв ся немало до бід і клопотів поселенців. Що-року виступав з низьких берегів і затоплював не лише пасовиска, але і луки і низші поля. Сіно, майже що року замулене, не йшло на здорове худобі, а випари з забагненої оболони шкодили людям. Пропасниця не виходила з села, а й холера кілька разів робила страшне спустошене.

До недуг і хороб причиняли ся також немало нездорові мешканя. Хати там низькі, запалі в землю, вогкі, задушні і димні; замість вікон малі дири заткані маленькими шибками, а котрі ніколи не отвирали ся; в одній однісенькій комнаті містила ся ціла родина, а часто разом з людьми пробували в ній ще й кури та гуси, або також і корова з телятком; побіч хати видно було хлівець на безрогу, а перед вікнами гноївку.

Тож не дивота, що в Дуброві мало людей було здорових — а дітий то вже по кільнайцятіро умирало що зими.

Пан-отець при нагоді частих по-

хоронів звертали не раз увагу господарів на те, який шкідливий сопух і задуха в помешканях; радили ставляти комини і вікна більші до отворювання, щоби в хаті був завсїгди свіжий воздух, конечний до здоровя; поучали, що хліви треба ставляти за хатою, що не годить ся, щоби перед вікнами лежав гній або гноївка, бо се все занечищує воздух і шкодить здоровю. Але нарід, навикнувши до давньої нехарности, не хотів і слухати добрих рад сьвященника. — „Най буде, як бувало“, говорили до себе дубрівські селяни, коли сьвященник відійшов. „Батьки наші в таких хатах породили ся, тай нас в них виховали, то й нашим дітям ліпших не треба“.

Не ліпше, як здорове людей, було також здорове скотини в тім селі. На пасовиско гонили разом все, що було в селі: коні, корови, вівці, свині і гуси. Хоч відомо було, що кінь довго хоріє, коли припадком пролигне піре гусяче з травою, що свині здихають від запаху поту і гною кінського, що де вівця вискубе траву, там трава вже рости не хоче: хоч знали то люди старші, то так лишили все по давньому, і нікому й на гадку не приходило, щоби щось змінити.

Коли знов вода опала, то всі місили ногами болото і задоптували кожду молоду травицю, що видобувала ся з землі. Другі села завидували вправді Дубрівцям тих просторих пасовиск, але тамошні люди не мали з них правдивого пожитку. Бували такі тижні, що паші на них було в брід; але бували і часи недостатку, іменно коли впала слота і води заливали оболоня. А вже найгірша біда приходила в зимі, бо сіна було дуже мало, а й то найчастійше було квасне і замулене. Самою майже соломою жила худоба через сім зимових місяців. Але й тої соломи було дуже мало, так що часто вже в лютім і марті, заким яка травиця показала ся з-під снігу, треба було худобу гнати в поле, щоби в хліві з голоду не згинула.

Такаж бо то й була тота худоба:

коні дрібні і слабкі; коли прийшла весна, по четверо їх запрягають, і таки годі було плуга потягнути. Корови худі, аж жаль дивити ся, лиш шкіра та кости, треба їх було в хліві друкками двигати. Ледве що дух в них перекалатав ся до весни, — а деж би можна й подумати, щоби їх доїти! Безрогам то ще найліпше вело ся серед зими, як котрого року зародили бараболі, а гнили.

Господарі знов, майже без виїмки, як зима довга, пересиджували в коршмі, від смерку аж до пізної ночі. Деякий з них, трунком зможений, переспав там і повертав аж в ранці до хати. В корчмі серед балаканя починали ся часто сварні. Там-то нетверезому чоловікови безсовістний арендар дописував півкватирок або й більше випитої горівки і числив зятягнений довг подвійно. Там-то зятягали необачні газди, пючи на борг, довги, котрі, збільшувані лихвою, вели рільників до згуби — а вкінці й позбували їх батьківського майна.

А вжеж ярмарку в сусідних місточках не опустил би жаден з дубрівських селян нізащо, і знали їх там всіх із сварливости, лїнивства і піянства.

Таке то було село Дуброва перед трийцяти роками. Широко-далеко розійшла ся єго неслава по всіх окрестностях. Єсли хто поспитав ся: де найбільша біда? в Дуброві. Де поля найменше родять? в Дуброві. Де найбільше лїнивство межи людьми? в Дуброві. Де найбільше піяків та злодіїв? в Дуброві. Де найчастійше бувають сусідські сварні та процеси? в Дуброві. Котра громада залягає найбільше з податками? знов Дуброва.

2. Задовженє.

Найгірше виходили селяни з Дуброви саме на всіх свободах і правах, виданих в користь селян.

Красна річ самоуправа, т. є. як селяни орудують і розпоряджають самі майном власним і громадским; але до

того треба розуму, щоби громаду і себе не знищити.

Селянин на підставі самоуправи, не маючи вже над собою ніякого надзору, може сам зятягати довги, видавати векслі і скрипта довжні, може ділити і спродавати ґрунта. Якж то була радість арендаря з Дуброви і окрестних лихварів, коли оголошено самоуправу селянства! Они зачали тепер обчислювати: „тільки прийде нам від газдів за горівку, тільки за податок, тільки за процент, тільки за лихву“, і так дальше і дальше; і числили річи бувалі і небувалі; числили нераз в хвили, коли довжник був паний. І так показало ся на кінци, що з виїмкою кількох всі мали значні довги, котрих наразі сплатити не могли.

Навикши жити з дня на день, не зрозуміли Дубрівці того, що арендар і лихварі якось не дуже на них натискали за довги, але радше показували ся для них чемними і вирокумілими. Що більше, они навіть казали, що їм до тих довгів, що селяни позатягали, ще допозичуть; ба они садили їх за стіл і частували, просячи лише, щоби довжник підписав ся на векслю знаком сьвятого хреста, або зізнав довг свій в протоколі у пана нотаря.

— Хто би то Вас скаржив? — мовляв арендар; — таж Ви то прецінь заплатите; тут ходить лише о забезпеченє, щоби був якийсь знак на припадок смерти або нещастя; — таж ми прецінь з собою через тільки літ торгуємо, а ще не тягали ся по судах.

Селяни підписували радо, брали гроші на векслі, пили і забавляли ся в коршмі, якби в найліпші часи.

* * *

Поволи зачало вилазити на верх лихо утаєне. Надійшов термін заплати; арендарі взяли ся о гроші допоминати, щораз голоснійше і напастливійше. Взяли викрикувати, гнівати ся, грозити; не помогли просьби і мольби селян: вексларі і арендарі пізвали

довжників до суду. Суд розглянув справу і видав засуд, а хто не мав гроший заплатити довг, тому спродано ґрунт на ліцитації.

Люди в Дуброві не хотіли з-разу і віри дати, щоби лихвар, до тепер такий чемний і учений, нараз стався такий твердий і напастливий. Не допускали, щоби суд не умилосердився над їх долею, коли підуть і красно поклоняться і попросять, щоби почекати. Але суд не може чекати і мусить поступити строго після закона. Тож судия мусів, хоч з болем серця, кільком селянам спродати ґрунта, а їх самих викинути з хат на улицу.

Нуж тепер пішов пострах по всіх тих, що були задовжені і котрим зближався речинець заплати. Они взяли розглядати ся за ратунком, за помочію, за доброю радою.

Тож ратували ся Дубрівці на всілякі способи. Одні просили ся у лихвара, щоби їм зачекав ще й не натискав зі сплатою, і давали єму тим часом від часу до часу то теля то мірку збіжа, або пускали єму кілька моргів ґрунту в безплатну аренду; другі обчислили собі, що їм дешевше прийде, спродати кому зараз два або три морги ґрунту на власність, а гроші за спродаж віддати лихвареві і тим чином, позбувши ся зараз довгу, уратувати решту батьківщини; иньші знов зачули, що утворив ся у місті новий банк, нароком на то, щоби селян в так великім клопоті ратувати. Отже не один удав ся там з просьбою о поміч.

Не один взяв з того банку лиш тільки, кілько єму було треба, щоби довг лихварський сплатити; але таких було не багато. За те много було таких, що, не научені давнійшим досвідом, брали тільки, кілько можна було взяти. Тоті вийшли найгірше, бо коли не могли сплатити в назначенім часі, утратили до двох літ свій ґрунт і попали в найбільшу нужду.

(Дальше буде).

Всячина.

Посол Николай Василько здавав справу із свої діяльності в радї державній і в соймі сеї п'ятниці в Вижници а в неділю стане перед виборцями в Путилові. На справозданю був і посол др. Стоцкий. У Вижници відбуло ся віче при великім здвизі народа на ринку під голим небом. Було звиш 1000 осіб. Віче ухвалило 8 резолюцій: 1. вислати на руки Є. Е. пана президента міністрів заяву вірности, щирости і преданности зібраних на вічу до найвисшого трону; 2. подякувати президентові міністрів д-рови Керберови за то, що він в розумний спосіб переговорює з Уграми при уложеню угоди і просити єго, щоби ся угода вийшла на добро для буковинських рільників і торговельників худобою і деревом; 3. далі ухвалило віче висказати послови Николаєви Василькови свою подяку і безмежне довіріє за то, що він руский нарід щиро заступає; 4. висказати обурене всім тим непокликаним людям, що мішають ся до заснованя гімназії у Вижници, бо пос. Василько ясно розклав зборам сю справу, збори розуміють, чому посол Василько так поступає а не инакше; 5. висказати довіріє послови Єротееви Пігулякови за єго знамениту посольську діяльність; 6. висказати ушанованє і подяку Є. Е. п. маршалкови краю Лупулови за єго щирість до руских послів; 7. висказати подяку послам буковинської торговельно-промислової палати і послови д-рови Беню Штравхерови за то, що они одні в цілім соймі не причинили ся до насильства над рускими послами; 8. православні учасники віча завзивають посла Николая Василька, щоби він разом з другими православними рускими послами старав ся, щоби генеральний вікарій був Русином, а далі, щоби старав ся то досягнути на церковнім поли для руского народа, що ухвалило віче в Чернівцях дня 7-го липня с. р. Обширнійше напишемо на другий раз.

До православної бурси „Народного Дому“ прийме ся сего року 50 учеників рускої гімназії. Задля угоди що до

доплати мають явити ся родичі чи опікуни разом з учениками 31. с. м. від 3—7 год. або 1. і 2. вересня від 11—1 год. і від 6—8 год. Кождий має ся виказати сьвідомством убожества і мусить мати подушку, коцик і щонайменше 2 простирала і 4 парі біля. Умовлену плату складає ся кожного місяця з гори.

В рускій гімназії відбудуть ся по вакациях вступні испити до I. класи 1. і 2. вересня, а вписи до приготовляючої класи 2. і 3. вересня. Пригадуєм ще, що конечно треба принести з собою шкільні повідомлення і метрику, бо без того вписи неможливі.

Спробувати штучний гній хоче краєва рада культури на Буковині в такий спосіб. В кождім повіті мають сеї осени погноїти що-найменше два господарі, що до того зголосять ся, по 3—5 арів штучним навозом (каїнітом і томасівкою) і тільки-ж того самого ґрунту лишити негноєного. Гноїти мають сіножати і поля, на котрих нарік мали би сіяти овес. Гноєне треба покінчити найдальше до падолиста (до Дмитра) і на полях навіз приорати а на сіножатах зашкородити. На полях під овес треба буде на весні додати ще одного штучного навозу (Чілійскої салітри). Що збере ся з ґрунту гноєного штучним навозом і з того, що ним негноєний, треба буде зважити і записати. Штучний навіз замовить і роздасть безплатно краєва рада культури тим, котрих вона собі вибере з межі тих, що до неї зголосять ся і зобов'язуть ся додержати приписи. Отже, хто має охоту, най зараз пише до краєвої ради культури в Чернівцях, що хоче спробувати штучний гній на своїм ґрунті.

Письмо подорожного. У неділю 20. липня с. р. ішов я до Лужан, бо мав сїдати на потяг; і що я там видїв? Видїв чистоту і приемність, і нечистоту і брудність. Як я прийшов до Нових-Мамаївців, застав там як молодїж гуляла на толоці, а я став і дивлю ся; а чесні ґазди і ґаздинї балакають, жартують і сьміють ся, і видко по всіх, що тверезі. Іду я далї,

дивлю ся у Старих-Мамаївцях так само гуляє молодїж на толоці коло церкви. Сїдаю на шанци, кладу сердак і киптар коло себе, бо дуже пригрїло, і придивлю ся, як гарно молодці аркана витинають, бо у нас коло Вижницї аркана не гуляють. Відпочив я трохи, іду далї, приходжу до Лужан, а там стоїть велика коршма коло коршми, а в коршмі битком набито людей і жінок, так як би на ярмарку або на відпусті. Іду я у середину, а там як заварено, випив я шкляночку пива, Боже, як утворив жид шуфляду, то було там гіркої і кривавої праці Лужанських ґаздів яких з дві мисці нікльових і срібних грошей. Тоди погадав я, коби і зійшли ся так численно до читальні та скинули на касу Райфайзенську або склеп мужицький або на „Народний Дім“ у Чернівцях! Виходжу із коршми у ті великі хороми, а там тьма: порохи, як дим, а то гуляють сини і доньки Лужанських ґаздів у гною, у сьмітю, у пометках жидівських, аж сумно мені стало. Любі читателї, яка то красна молодїж, які дорогі убори на них, а як голови їм прикрашені, а їх жидівські порохи і пометки припадають! Перепрошаю Вас, Лужанські ґазди і молодїж, не за то я даю до ґазети, аби не дай Боже, Вас образив, але що робить Ваша старшина духовна і громадська, де той розказ, аби коршми були у неділю по полудню замкнені? А танці повинні бути лиш коло читальні а не в коршмі. Милі братя читальники! Даймо собі руки, і плюньмо на пропасть плюгаву і залишім ходити до них. Так наші чесні ґазди в Іспасї-Дїброві дали собі руки і залишили пропинацію, і чую, що процинатор хоче рукувати назад до Бергомету. Ще раз прошу, милі братя, не пускайте свої діти по коршмах і по жидівських пометках, аби там валяли ся у неділі і сьвята. Дорога Ваша най буде Господом Богом благославлена у неділі до св. Церкви а відтак до читальні, так як у нас в Іспасї молодїж іде до читальні, відтак забавляє ся і гуляє коло читальні на толоці.

Поздоровляю Вас сердечно, Ваш щирий приятель Іван Спитко подорожний.